

ta, temveč tudi zaradi načina predstavitve tez o takšnem konceptu v knjigi.

Niti najmanj ne dvomim v znanstvenost, se pravi v teoretsko podprtost in metodološko korektnost objavljenih tekstov. Moti pa me precej struktuiranost teorij, kar se kaže v preveč splošnem opisovanju integralnega koncepta varnosti, kjer so njene posamezne dimenzije, v primerjavi z vojaško in nacionalno, premalo predstavljene tako same kot tudi v razmerju do drugih in do varnosti kot celote. Zato je njihova spoznavna moč iz zastavljenega vidika integralnosti varnosti manjša, kot bi bila ob večji teoretski struktuiranosti in konkretnosti. A verjetno je to znanstven problem vsakogar, ki se loteva tako obsežnega družboslovnega raziskovanja, kot sta sodobni pojav in koncept integralne varnosti. Z njima se v knjigi podrobneje srečamo v besedilu dr. Antona Grizolda z naslovom *Oblikovanje slovenske nacionalne varnosti*. Gre za ključen teoretski tekst v zborniku, ki v naš prostor na nov način uvaja vsebinsko in terminološko opredelitev varnosti ter na osnovi spoznanj o varnosti v sodobnih civilizacijsko-kulturnih razmerah in ugotovitev javnomnenjskih raziskav v Sloveniji o zaznavanju ogrožanja varnosti postavlja okvirne smernice nacionalno varnostnemu sistemu pri nas. Tako pri njem kot pri mag. Marjanu Malešiču, ki piše o *Civilni obrambi v sistemu nacionalne varnosti*, pogrešam večdimenzionalno in večnivojsko analizo o posameznih vidikih ogrožanja varnosti. Pisca predstavitva obči metodološko-sistemski okvir celega niza pojavov ogrožanja varnosti (in dejavnosti za njihovo preprečevanje), pri čemer se največ zadržujeta na politološki analizi vojaške in (med)nacionalne varnosti. Samo vojaško in (med)nacionalno varnost pa podobno, seveda pa iz drugih izhodišč, politološko in zgodovinsko analizirata tudi dr. France Vreg v že omenjenem besedilu in dr. Anton Bebler v besedilu *Jugoslovska ljudska armada in razpad Jugoslavije*.

Analize velikih družbenih nevarnosti, ki so pod zaščitno pristojno-

stjo države, npr. vojne, oboroženi spopadi, naravne in tehnološke nesreče, so seveda potrebne, a glede na zastavljeni teoretski okvir bi bilo potrebno več prostora nameniti tudi nevarnostim, ki v vsakdanjem življenju pretijo posameznim družbenim skupinam in posameznikom, do katerih je država s svojim hiperinstitucionaliziranim varnostnim sistemom pogosto nemočna. Pojem "civilne obrambe" je v knjigi, po mojem mnenju, preveč vezan na državo in njeno institucionalizirano dejavnost (npr. civilno zaščito) v primeru vojnih ali izrednih razmer, premalo pa na varnostno kulturo posameznikov in družbenih skupin v vsakdanjem življenju. Nasploh je varnostna kultura (npr. ekološka kultura, kultura miru in nenasilja) kot ključni pojem koncepta integralne varnosti iz kulturološkega vidika premalo tematizirana. Iz antropološke analize dr. Ljubice Jelušič sicer marsikaj izvemo o tem, kaj si slovenska javnost, v primerjavi z evropsko, misli o varnostnih dilemah svoje države, ne izvemo pa, koliko nam bo v zadnjem času močno razvit "bojevniški duh" pomagal pri zagotavljanju socialne varnosti, kjer se bo "preverjala stopnja legitimnosti slovenske politike nasploh" in ne samo nacionalne varnosti. Konec leta 1990 je bilo Slovence, prav tako kot možnosti državljanske vojne v Jugoslaviji in intervencije JLA v Slovenijo, strah tudi uničevanja okolja, socialnih nemirov, slabega gospodarjenja, zaostajanja v znanosti in tehnologiji, razprodaje družbenega premoženja, mamil in narkotikov, staranja prebivalstva, AIDS-a, političnih in ekonomskih beguncev...

Podobno kot je mag. Darko Lubi v besedilu *"Slovenski vojak"* analiziral vojaško dimenzijo varnosti, bi morale biti analizirane tudi pravkar navedene dimenzije varnosti. Pa je o tem malo, ali nič povedanega. Očitno obramboslovju v prihodnje ne bo primanjkovalo raziskovalnih področij. Več kot preveč jih je. A naj ob koncu omenim le še eno področje, ki so ga v knjigi pozabili zapisati, ne pozabljajo pa ga v svojih akademskih aktivnosti. Namreč, izobraževanje in vzgoja

šolske populacije za varnost, mir in nenasilje.

Razpotja nacionalne varnosti je torej knjiga, ki bralca popelje onstran ustaljenih pogledov na varnost v sodobni družbi. Državi nudi napotke, kako naj se organizira, da bo varneje preživela. Bojim pa se, da se razpotja slovenske nacionalne varnosti ne bodo odločala samo v škarjah klasičnega politično-ekonomskega modela, namreč v alternativi "koliko denarja za topove in koliko za maslo".

Stojan Sorčan

Demokracija in politična kultura

Zbornik

Enajsta univerza,
Ljubljana 1992

Slovo od kulturnika, ki že v svoji eksistenci uteleša narodovo politično voljo, ki "je" narod, kolikor je narodnost narojena politična drža in organsko združuje politično občestvo, bo v deželi ("koju kokoš preleti za dva dana") boleč proces. Predvsem za kulturnike in to celo tiste, ki so razvili zavirljivo raven politične spretnosti in politične presoje, a so morali na zadnjih volitvah le poklekni pred držo hladne preračunljivosti politike kot umetnosti takta organizacijske mašinerije in proceduralne tehnologije.

Zaton ekspresivne politične retorike kulturnika, obsedenega od vrednot in zamejenega z obsedenostjo identitete, lahko razumemo prav v politični kulturi kulturnikov, v njihovi nezmožnosti oblikovanja "prijateljskega sporazumevanja" med različnimi subkulturami in šele nekulturniški pragmatiki lahko na pogorišču strasti oblikujejo koalicijski, pogajalski utrip političnega življenja, ki ga narava politike - to, da neka odločitev mora biti sprejeta - izsiljuje takoj, ko je (re)definirano politično občestvo.

Merjeno s političnim vatlom se nam razločevalna, izključljivostna politična kultura kulturnikov izkaže kot velikokrat neokusno in včasih že prav nekulturno občevanje med ljudmi, ki niso sposobni potujene kalkulacije posledic svojih dejanj. A merjenje s političnim vatlom je v slovenski politični kulturi še neuveljavljena novotarija, ki v kulturi kot zibelki slovenstva še ni dobila domovinske pravice. Ogroženi kulturniški etos politike pa topos politične kulture zapopade kot Arhimedovo točko, s katere je mogoče politiki brati moralne pridige, npr. da moramo imeti za danes edino resnično obliko politične kulture demokratično politično kulturo, ki je zaradi pomanjkanja demokratične tradicije, gospodarskega zastoja, negacije krščanskega izvira njihove moralne osnove, pomanjkljive vzgoje in ostalih "objektivnih okoliščin" pač nimamo.

Zbornik "Demokracija in kultura" lahko tako v tej optiki beremo kot politično potezo kulturništvu - pokazati politikom, da lahko v posvečenem občestvu knjige eminentni intelektualci(ke) različnih svetovnonazorskih in političnih opredelitev ter strokovne usmeritve ne glede na razlike sobivajo zamejeni z represivno toleranco skupnih knjižnih platnic.

Dejansko pa je največji tolerančni dosežek zbornika in s tem prispevek k demokratični kulturi nasploh, da so v njem svoj prostor našli tudi nekateri mlajši družboslovci, ki se niso zadovoljili z razsipanjem mnenj o tem, kaj naj bi politična kultura bila, zakaj pri nas ni taka kot naj bi bila in kaj bi bilo potrebno storiti, da bi bila kot naj bi bila, temveč so se lotili pojmovnega in konceptualnega razmisleka o izvoru pojma, njegovi vsebini in aplikaciji na Slovenijo ter o teoretičnih utemeljevanjih raziskovanja politične kulture. Navzkrižno, dialoško branje dokazovanj Igorja Lukšiča o determiniranosti slovenske politične kulture s protireformacijskim duhom netolerantnosti, ki se v slovenskih inačicah korporativizma v tem stoletju izraža kot netolerantnost do carstva abstraktnega sveta razvite blagovne ekonomije in mo-

derne politike s kritično-teoretičnim pristopom J. Kolenca, ki v naslonitvi na Habermasa poudarja pomembnost raziskovanja "posredujočih struktur" (stranke, organizirani interesi) za razumevanje avtonomije politične sfere do kulturnih vrednostnih sistemov, bi bilo lahko obet, da bomo v bližnji bodočnosti doživeli kulturni šok našega kulturniškega premlevanja politične kulture. Od leta 1973, ko je izpod peresa dr. Staneta Južniča nastalo prvo in do sedaj edino resno zastavljeno delo o politični kulturi, so se vsaj na področju posredovalnih struktur tudi zaradi kulturnikov zgodile spremembe, ki jemljejo samoumevnost kulturnega determinizma kot pristopa v razumevanju politične kulture.

Enajsta šola bi morala za domačo nalogo kulturnikom naložiti vzpostavitev polja dialoškeosti onstran represivne tolerance skupnih platnic. Dokler pa bodo na hitro sestrikanne uvodne misli ostale nepodpisane, njeno ravnateljstvo za kaj takega ne bo imelo pedagoškega pedigreeja.

Andrej Klemenc

Thomas More - krščanski humanist

Izbrani angleški spisi

Izbor, prevod in komentarji:
Lilijana Žnidaršič

Mohorjeva družba, Celje,
1992

Do sedaj smo poznali Thomasa Mora v slovenskem prostoru kot avtorja **Utopije** (prevod je izšel l. 1958). Socialistično-komunistične interpretacije tega dela so opredeljevale Mora kot začetnika utopičnega socializma, prvega utopičnega komunista ipd. (Kautsky je imenoval Mora za očeta utopičnega socializma). Šlo je za izrazito enostranske in ideološko obarvane interpretacije, ki so vplivale tudi na sloven-

ske filozofe - politike (Ziherl in drugi), od katerih pa se nihče ni Mora resneje lotil. Tudi spremna študija slovenske izdaje Utopije je bila delo srbskega sociologa Vojina Milića ter sloni na zgoraj omenjenih interpretacijah.

S prevodom izbranih odlomkov iz Morovih angleških spisov pa je za Slovence ta enodimenzionalnost v razumevanju Mora prekinjena. Utemeljitelj/začetnik utopičnega socializma/komunizma se nam sedaj razkriva kot kristjan, točneje - katolik, zvest (za ceno svojega življenja) katoliški Cerkvi. Morda se bomo še zdaj začeli zavedati, da je katoliška Cerkev Mora leta 1935 proglasila za svetnika.

Žnidaršičeva je uvrstila v izbor predvsem tiste odlomke, ki pričajo o Moru kot kristjanu (ta tendenca je takoj opazna; nakazana je že v samem podnaslovu) in človeku. Zato so ob dveh Morovih biografijah (*Življenje Janeza Pica, grofa Mirandolskega* in *Zgodovina Riharda III.*) v ospredju njegova pisma in duhovni spisi (*Dvogovor o tolažbi v stiski*, *Štiri poslednje reči*, *O Kristusovem trpljenju*), ki razkrivajo Morovo notranjo dramo; strah pred mučenjem in smrtjo (po njegovem mnenju je bil ta strah večji kot bi se spodobilo pravemu kristjanu), strah pred tem, da bi ne bil dovolj trden v trpljenju, hkrati pa kažejo tudi njegovo zaupanje v božjo po-moč. Skratka, ti teksti nam govorijo o človeku, ki ostaja vsem skušnjavam, strahovom in zvest notranji negotovosti navkljub zvesti svoji vesti - zvest Bogu, ki je sicer zvest kraljev podložnik, a še prej: zvest božji služabnik.

Poglavje zase pa so Morovi polemični spisi: *Dvogovor, ki zadeva herezije*, *Ponižne prošnje duš*, *Ovržba Tyndalovega Odgovora*, *Apologija*, *Zavzetje Salema (Jeruzalema) in Bizanca* ter *Odgovor na zastrupljeno knjigo*. Tovrstnega pisanja se je lotil na prošnjo londonskega škofa Tunstalla, a ga je k temu kmalu prisililo tudi imenovanje za lord kanclerja (25. 10. 1525). Osnovne teme teh spisov so naslednje:

- a) obramba (katoliške) Cerkve,
- b) obramba duhovnikov,